

TÓTH KER. JÁNOS

(1804-1887.)

«Harminchárom éven át ő járt ki a tanyára, a harmincnegyedikben a tanya jött be hozzá, a koporsójához. Nagyot mondok vele – írta róla Móra Ferenc -, de ne m tudom, István szent király óta gyászolt-e meg valakit a szegedi magyar olyan igazán, mint a «nagyságos direktor urat». És most még hihetlenebbet mondok: »noha tanfelügyelő volt, minden tanító sírt a temetésén». (Móra: Emlékönyv 100. 1.)

A jelen évre esik ennek a temetésnek ötvenötödik évfordulója. A 83 évet élt Tóth ker. János dr. kegyesrendi áldozópapot és kormánysegédet, a szegedi iskolák felügyelőjét Szeged népe, mint egyik legkiválóbb fiát, a tanügynek és nevelésnek lelkes apostolát ekkor kísérte utolsó útjára. A jeles pedagógus nyolcvanhárom évéből ötvennyolcat Szegednek ajándékozott s míg csak ereje egészen el nem hagyta, minden lépésével, minden gondolatával és tétével a város javát szolgálta.

Tóth János a Dunántúl szülötte volt. (Nyőgér, Vas vm., 1804 nov. 7.) Onnan, a szülői házból hozta magával egyszerű, nemes jellemét, minden szépért, jóért tenni, áldozni kész tiszta lelkületét: rendünkbe, hova 16 éves korában, a szombat-helyi premontrei gimnázium hatodik osztályának elvégzése után kérte felvételét.

A trencsényi novíciatus *Horváth Cirillel* töltötte, s első találkozásuk óta a közös tettvágy és nemesen versen ő törekvés irányította mindkettőjük pályafutását életük végéig. Hivatásérvése a novíciatusban csak erősödött, s mikor annak kitöltése után a kalocsai gimnáziumba került, mint próbaéves tanár, az ott töltött két esztendő nemcsak rendi előjáróságát győzte meg a fiatal levita tanító, nevelőkészségéről, hanem maga is világosan látta, hogy Isten kegyelméből többre hivatott, hogy feladata lesz a lelkek mentésében, tanításában nagyobbat cselekedni, s az idő sodrába friss életritmusával bekapcsolódni.

Ezzel az életcéllal lelkében végezte el Vácon a kétéves filozófiai tanfolyamot. Ott megszerezte azokat az ismereteket, melyek nagynevű tanárai előadásából beléje szűrődtek. Különösen *Nagy Lipót*, a jeles fizikus hatott rá, s Tóth János az ő előadásából kedvelte meg a természettudományokat, főleg a természettant, mely élete végéig legkedvesebb tárgya maradt. Alig fejezte be a filozófiai tanfolyam második esztendejét, 1826 októberében a bölcsletről és történelemből, majd novemberben a mennyiségtanból és a természettanból szigorlatozván, november 14-én a pesti tudományegyetemen «bölcsészettudorrá» avatták.

Mint bölcsletrdokter, az Úr oltárának leendő szolgálja, hallgatta Nyitrán és Pozsonyszentgyörgyön egy-egy évig a teológiai tudományokat s miután ezeket komoly törekvéssel elsajátította, 1828 október 11-én Vurum József nyitrai püspök áldozó pappá szentelte cl. Az Úr oltárához naponkinti járulással Tóth János buzgó, szerény, vallásos lelkületének legforróbb vágya teljesült: gyakorlatilag valósította meg azokat a nemes szépségeket, melyek szívének tartalmat adtak. Ezt a

tartalmas ifjú éveinek szorgalmas munkájával és önképzésével állandóan gyarapította, s így felkészülve lépett szent hivatása terére, a nevelő-oktató tanár magasztos feladatára.

Felszentelése után egy esztendeig (1828-29) a rend váci gimnáziumában tanított, de rendi előjárósága már a következő évben a «szegedi lyceumba» helyezte át. A híres intézetben egyszerre három fiatal tudós piarista tanár foglalt tanszéket az 1829-30. tanévben: Reisinger János a történelmi, Horváth Cyrill a bölcsészeti és Tóth ker. János a természettani, fiz. földrajzi és mezőgazdasági tanszéket. Reisinger János és Horváth Cirill később egyetemi tanárok lettek a pesti tudományegyetemen is ott folytatták sikeres, tudományos működésüket, a harmadik, Tóth János Szegedé maradt, teljes lelkével, szívével, elszakíthatatlanul Szegedé lett, honnan őt többé semmiféle rendi és állami kitüntetés el nem mozgathatta.

A múlt század első felében a gimnáziumokban egészen kis terjedelemben, sőt a líceumokban is még szűk keretek között tanították a reális tudományokat; az iskolák egyetemes irányát nagyrészt a humaniorák elsajátítása szabta meg. A fiatal Tóth Jánosnak tehát először eléggé nehéz dolga volt az intézetben. Mint a természettan tanárának minden eszközt fel kellett használni, hogy a tantárgy iránt kedvet ébresszen tanítványaiban. De rátermettsége és tudása, képzettsége és szeretetteljes bánásmódja a kedvezőtlen viszonyok ellenére is megkedveltette diákjaival a természettudományokat, s rövid idő alatt oly tiszteletet és hírnevet szerzett a szegedi piarista iskolának, hogy nemcsak a környékről és a délvidékről, hanem az ország messzeeső helyeiről is sereglett a diákság. Egy-egy osztályban a hallgatók száma elérte a kétszázat, s ezt a nagy tömeget akarta és tudta Tóth János a gyakorlati, mindennapi élet viszonyaival megismertetni. Szeged városának mindenkor tapasztalt áldozatkészségéből beszerzett mindenfajta fizikai és vegytani kísérlethez szükséges eszközt, hogy necsak vonzóvá tegye előadását, hanem tanítványaiban felkelte az érdeklődést a természeti tünemények okainak nyomozása által a kutatások, kísérletezések végzésére is.

Tóth János azonban a természettudományok megkedveltetésén kívül magassabb elvet is vitt tantárgyaiba: «ő természetbölcselő volt, kit nem egyedül a tudás vagy hasznossági elv vezetett a kutatásra, hanem a természet szeretete, melynek csodás összhangjával együtt dobog az emberi szív is ugyanazon örök törvények alapján.» így nemcsak tanított, hanem nevelt is az iskolában s az iskolán kívül is. Tóth János ugyanis a város közönsége körében is buzgólkodott, hogy szaktárgyai iránt a figyelmet felkelte. Ennek eredménye lett, hogy az ünnepélyes vizsgákon, az úgynevezett «fizikai defenziókon» a város «értelmiségéből» is rendszeren nagy számban jelentek meg. Tudta, hogy a szülők és a közönség érdeklődése mennyire buzdítólag, serkentőleg hat az ifjúságra, törekvéseire, munkásságára.

De nem maradt meg tudásával a város falain belül. Tóth János egész lelkével átérezte, mint dunántúli magyar, hogy a nagy magyar Alföld szívében mily felséges feladatot végezhet nemzete érdekében. Megérezte, hogy ő hivatott teljesíteni azt a szent feladatot, amelyet a szent alapító, Kalazanci Szent József végzett. Akikre senki sem gondolt, akik a nagy magyar éjben magukban botorkáltak, akiknek bontakozó lelke elsenyvedt, elszáradt a tanyák, a puszták homoktengerében -, a tanyai nép számára lett az élő vizek forrása, s a tanyai gyermekek közé vezette ki a városból a kultúra éltető vizét. Ő volt az első piarista hazánkban, de talán az első tudós tanár, aki *népművelési előadásokat tartott már a múlt század negyvenes, ötvenes éveiben* nemcsak Szegeden, hanem kiment a tanyákra is, *hogy* oktassa a

falusi népet «mutatványokkal egybekapcsolt népszerű előadásával». (A természet-tudósok vándorgyűléseinek szervezésében tevékeny részt vett 1841-ben.) Mert Tóth János, a piarista, a pap, a tanár, a nevelő szerette a népet, nagyon megszerette az Alföld magárahagyott magyarját, és mert szerette, meg is találta szívéhez az utat.

* * *

Huszonhárom esztendeig tanított Tóth János a szegedi líceumban, illetve gimnáziumban, s ez alatt az idő alatt bőséges alkalom kínálkozott számára, hogy megismerje a város tanügyi viszonyait, a népnevelés, az iskolázás hiányosságát. 1852-ben egyszerre három helyen kapott igazgatói megbízatást: a városi és tanyai népiskolákban, a «tanítóképezde»-ben és az «alreáltanoda»-ban. Mindhárom olyan tér Tóth János számára, ahol megtalálta törekvéseinek, vágyainak, munkájának igazi terét, hol alkotó erejét, nagy buzgalmát és rátermettségét a legüdvösebben érvényesíthette.

Az 1847-48. tanévben «nemzeti polgári iskola» néven megnyílt Szegeden egy gyakorlati értékű iskola; ennek azonban a szabadságharc miatt igen kevés diákja volt. Az 1849. évi ideiglenes tanügyi rendtartás alapján a reáliskolát újra szervezték, de még akkor is olyan céllal, hogy az iparospályákra készülőknek nyújtson magasabb kiképzést. 1851-52-ben nyílt meg a városi «alreáltanoda»; ennek lett első igazgatója Tóth János és ekkor kapott megbízatást az 1844-ben keletkezett tanítóképző igazgatására is.

A városi iskolák vezetése mellett Tóth János mindennél fontosabbnak tartotta a népnevelést, s ez volt törekvéseinek első pontja. De nem az írás, olvasás megtanításának szűk keretében látta célját elérhetőnek, hanem a lélek embere, a jóságos szívű szerzetes szólalt meg benne, mikor főgondjává tette, hogy a földhözragadt szegény, munkáskezü nép szívét, érzésvilágát a hit, a vallás világánál nemesítse, családi, sokszor hideg tűzhelyét a jobb és szebb erkölcsök békés otthonává egyengesse, s anyagi jólétét a becsületos, kitartó és józan takarékoság által emelje.

Az volt a meggyőződése, hogy az egyoldalú értelmi képzés csak vágyakat ébreszt a szegény népben, melyek legtöbbször nem teljesülhetnek, törekvéseket, nagyra vágyásokat fakaszt, melyek elvonják a munkától, a sorsával, helyzetével való meg nem elégedés a meghasonlás veszélyébe döntik. Nem szárnyakat akart az egyszerű népnek, hogy helyzetéből ki- és felemelkedjék, hanem munkás két kezet, kitartást, erőt, hogy anyagi, szellemi és erkölcsi jólétét, boldogságát a maga erejéből alapítsa, teremtsen meg. Tehát nem az egyes személyre, az egyénre, nem is a családfőre figyelt elsősorban; szerinte az egyén csak a családi szentélyen belül érheti el és valósíthatja meg emberi feladatát és boldogságát – sa családtagok, – a családok jóerkölcssein épül, növekszik a társadalom s a nemzet ereje és jóléte is. Igya családi tűzhely népnevelésének alapja s a nemzeti jólét gyarapodásának sarkpontja.

Tóth János csodálatos ösztönével mindenki szívét meg tudta nyerni magának. A föld egyszerű népe vakon bízott benne, s atyai jó szívéhez mindig a legnagyobb bizalommal fordultak. Ismerte valamennyiük ügyét-baját; felkereste őket szegényes hajlékukban, családi körükben vagy munka mellett, s kitartásra, türelemre buzdította őket bajaikban. Mint *apostol* jelent meg mindig a tanyavilágban, a nép között, az iskolákban. Az iskolát nem tekintette csupán tanintézetnek, hanem egyúttal Isten házának, hol nagy ünnepeken maga részesítette híveit a vallás vigaszaiban, ő mutatta be a szentmisét, és prédikált a messze tanyákról összeülteknek.

Apostoli buzgólkodása és közbenjárása folytán mind a Szeged-alsóvárosi,

mind a felsővárosi tanyákon évről-évre szaporodtak az iskolák. És Tóth János nemcsak arról gondoskodott, hogy ezek az iskolák kellő mennyiségű és megfelelő felszerelést kapjanak, és hogy a távolabb, néha több kilométerre lakó gyermekek is szorgalmasan és sikerrel látogassák intézetüket, hanem valamennyi iskolát a hozzátartozó vidéknek, elszórt tanyáknak mintegy *középpontjává* tette. Így amelyik tanyarészre a jó pásztor nem juthatott el, onnan az ő jövedelekor, megjelenése alkalmával a nép – kicsinyek, nagyok – összesereglett, hogy jószágos atyjuk szerető szavaiból új erőt, vigaszt, reményt, kitartást merítsenek.

Sohasem ment üres kézzel gyermekeihez, s a tanyák apraja-nagyja egyforma szeretettel és bizalommal vette körül. A tanyai magyar nemcsak gyermekét vitte hozzá a legnagyobb bizalommal, hanem adókönyvét is. Ilyenkor nem volt olyan gyermek, akit szép szóval meg ne cirógatott, simított és felnőtt, akihez egy barátságos szót ne szólt volna. Ha nagy feje volt a gyerekeknek – mint a krónikás beszéli, akkor azzal tette büszkévé az anyát:

Nagy fej, nagy ész, lelköm. Ebből a gyerekből papot nevelünk.

Ha meg kicsire maradt a kobak, arra így szólt:

Az ilyen fej a jó fej, szülém, mert ebben nem szalad szét az ész.

S míg egy századdal előbb Kónya Kristóf piarista atya méltó aggodalommal lelkében töprengett a tanyák gyermekeinek hiányos nevelése miatt, késői utóda, Tóth János apostoli buzgólkodásának fényes eredményeképpen ötven-hatvan évvel ezelőtt mintegy 25 népiskola terjesztette megmérhetetlen áldását 4000 tanyai gyermek oktatásával és nevelésével. S ahol előbb a tanyai nép elszórtan, magára hagyottan, senkitől sem támogatva küzdött és vívott nehéz harcot földjével a puszták kietlen térségein, ott az ő apostoli tevékenysége folytán a szorgalmas munka gazdag gyümölcseit arathatta. Szeged városa és a tanyavilág valóban boldog és szerencsés lehetett, hogy a legnehezebb viszonyok között gyermekei nevelését, oktatását olyan apostoli szellemű férfi vezette és irányította, mint Tóth János volt. Nagyon találóan jegyezte meg Móra Ferenc, hogy az újabbkori Szegednek (1921) három nagy jótevője volt: «Kállay Albert, aki a várost építette, Kiss Ferenc, aki az erdőket nevelte és Tóth János, aki a tanyai iskolákat ültette». Azóta hozzávehetjük a negyedik jótevőt, gr. Klebelsberg Kunót is, akinek iskolapolitikája teljesen megegyezett – természetesen a kor igényeinek megfelelően nagyobb arányokban – Tóth János törekvéseivel. Hatvan, hetven évvel ezelőtt, a 67-es kiegyezés után Tóth Jánost ugyanaz az elv vezette, mint gr. Klebelsberg Kunó kultuszminisztert a népi kultúra terjesztésében Trianon után. Mindkettőjük célja volt a minél számosabb népiskola, könnyen megközelíthető utakkal, és hogy az iskola igazi otthona legyen mind a tanulóknak, mind a tanítónak. És ha a nagynevű miniszter idejében Szeged és a tanyavilág iskolaügye aranykorát élte, ugyanezt lehet mondani Tóth János áldásos működésére a múlt század hetvenes, nyolcvanas éveiben. Lelkes munkássága, hasznos tevékenysége feljebbvalói elismerését kapta jutalmul, s mikor 1883. októberében I. Ferenc József apostoli királyunk országlátogatóban időzött nálunk, az a kitüntetés érte, hogy az ő tanyai iskoláját kereste fel az uralkodó, kitől már 1861-ben megkapta a koronás arany érdemkeresztet, 1867-ben pedig a királyi tanácsosi címet.

* * *

Annak ellenére, hogy Tóth János igazgatói működése idején főfigyelmét a népiskolákra fordította, a tanítóképző és a reáliskola munkakörét is teljes lélekkel látta el, és elismerő megbecsülést szerzett magának ezeken a helyeken is. Nem a sok

hivatali állás adott neki tekintélyt, hanem tudásával, rengeteg tapasztalatával, gyakorlati és mindig helyes tanácsaival, útmutatásaival és példájával ő szerzett tekintélyt azoknak az állásoknak, melyeket viselt. A szegedi Baross Gábor reáliskola (most állami gimnázium) Tóth János igazgatása alatt kezdte meg működését 1852-ben 15 tanulóval, s mikor 1868-ban megvált az iskola vezetésétől, virágzó, népes és jóhírű főreáliskolát adott át utódjának.

Bármennyit fejlődött is iskolaügyünk a 67-es kiegyezés óta, messze elmaradt a mögött, ahová a békés évtizedek alatt jutnia kellett volna. Az 1868-iki népoktatási törvény a hazai népoktatás történetében új korszakot nyitott meg. Ez a törvény a szokásos népiskolai igazgatóság helyébe az iskolaszékek felállítását rendelte el, és Tóth Jánost a szegedi népiskolák felügyelőjévé választották. Ekkor rendelték el a polgári iskolák szervezését is, melyeket a népoktatási törvény a polgári közép-rend iskolájának szánt. Csengery Antal szerint a polgári iskola célja, hogy mindazoknak az elemeknek, melyek az elemi iskolai műveltségénél szélesebb körűt kívánnak szerezni, de magasabb tudományos pályára menni nem akarnak, megfelelő általános műveltséget adjon.

Tóth János is fájdalommal tapasztalta, hogy a polgári középosztály leánygyermekai csupán elemi iskolát végeznek, s nincs alkalmuk megszerezni azt a további képzettséget, melyre mint jövőző családanyákra szükségük lesz. Miután 1873. őszén Szegeden megnyílt az első m. kir. állami polgári fiúiskola (II. ker., Madách-utca), Tóth János egész lelkesedésével a *polgári leányiskola* létesítéséhez fogott, melynek felállítását a miniszteri rendelet is sürgette. Az ő indítványára a városi közgyűlés már 1873. novemberében elhatározta, hogy községi polgári leányiskolát létesít, mely egy esztendővel később, 1874. november 12-én nyílt meg 62 tanulóval. Igazgatója Tóth János lett, aki egyúttal a természettant is tanította. A jeles pedagógus gyakorlati érzéke a polgári leányiskola szervezése körül tünt ki egész rendszerességében. Nevelési elve e téren a családi szentély, a szülői ház tisztasága, erkölcsösége. A család alapja a társadalomnak, s első és legfontosabb megvalósítója a nevelésnek is. Első benyomásait ott nyeri a gyermek fogékony lelke, s azok nyomait nehéz később kitörölni. A családi élet középpontja pedig a nő, az édesanya. A gyermek későbbi vallási élete nagyrészt azzal dől el, hogy milyen vallási nevelést kapott édesanyjától. Ezért Tóth János a magyar nőnevelést tartotta nemzeti feladatának, melyet a polgári iskolában kell már kezdeni, mert derék, vallásos leányból lesz jó családanya, ki aztán később rendes nevelést is tud adni gyermekének. Szomorú szívvel látta ugyanis, hogy «a gyermekek iskolai képzésének legfőbb akadálya és nehézsége éppen a házi nevelés gyarlóságában leli alapját».

Az 1875-76. évi «Értesítmény»-ben *A nyilvános nőnevelés* címen neveléstani értekezést közölt, melyben aggodalmának kifejezést adva, az előbb említett kérdéstről így írt: «Bízvást elmondhatom, hogy e sajnos állapot nemcsak elmémet és szívemet foglalkoztatta évek során át, hanem a közügynek szentelt törekvéseimre is határozott befolyást gyakorolt. Mert ifjú éveim óta át vala hatva keblem azon meggyőződéstől, melynek oly hűen találó kifejezését adta Fáy András, a nemzetét gyakorlati bölcselkedésre ösztönző író, e mély jelentőségű szavaival: Nagynak óhajtom egykor hazámat, de boldognak előbb, boldognak most és jövőben; s épületünknek ez az alapja. És mivel vélhetném ezt a nagy célt biztosabban elérhetőnek, mint nevelés s legelőbb is a *nők és anyák nevelése* által, kik nemzedékeket hordoznak méheikben, ápolnak emléikben s első hatásaikkal ezekre üdvöt vagy átkot árasztanak». (6. 1.)

Tóth Jánosnál ezek a gondolatok nem üres szavak voltak csupán, hanem

cselekvő lelkének messzeható kisugárzásai. A természettan, természetrajz, vegytan tanítása közben a leányifjúság önkénytelen érdeklődési iránya, fogékonysága, eszményei a gyakorlati tevékenykedés felé irányultak már fiatalkorukban, s ennek a tanulmánynak később vették nagy hasznát. Távlabbra nézett s messzebb látott ez a melegszívű szerzetes tanár az előírt tantervénél. A magyar faj érdekében lényegesnek tartotta, hogy a polgári leányiskolákban az egészségtant és a házi nevelést is tanítsák. A jövőbe családanyáknak ugyanis, szerinte, gyermekeik nevelésében szem előtt kell tartaniok a tisztaságot, ruházatot, a lakást, a háztartást és egyéb egészségügyi kívánalmakat. Ezt a tervét a minisztérium el is fogadta, s e téren a kezdeményezés dicsősége a piarista Tóth Jánosé. És hogy a szegedi első polgári leányiskola gyakorlati irányú feladatát biztosabban megvalósíthassa, a saját nagy gonddal és szorgalommal szakszerűen berendezett fizikai múzeumát gazdag ásvány- és növénygyűjteményével együtt a polgári leányiskolának ajándékozta. Ez a múlt század hetvenes éveiben 4000 forintot érő múzeum a természettan és vegytan minden ágára kiterjedő anyaggal rendelkezett, s különösen kísérletei eszközei voltak értékesek. A múzeum tárgyainak gyarapítására 1876-ban 500 forint alapítványt tett. 1879-ben pedig saját költségén kiadta a *Szerves vegytan rövid vázlatban a polgári leányiskolák számára* című művet. Adakozó szívének utolsó megnyilvánulása volt az a nemes tette, mikor 1881-ben minden szaktárgyra kiterjedő és gondosan összeválogatott, 350 kötetből álló könyvtárát az intézetnek ajándékozta. Az élete vége felé járó egyszerű szerzetes tiszta lelki örömeivel tette mindezeket Tóth János, kit ekkor már mint a nemzeti kultúra egyik irányító és úttörő emberét kora legkiválóbb pedagógusai között emlegettek. Ez az örökifjú lélek kitartó fáradozásának, örökös, szünetet nem tartó életének egyik legszebb örömapját ünnepelte 1882-ben, mikor a szegedi nagy árvíz (1879) után megnyilvánult világrésztvét adományából Szeged városa új, és díszes ízléssel berendezett épületet emelt a polgári leányiskolának, s azt & nyithatta meg.

* * *

Ennek a zajtalanul dolgozó, egyetemes műveltségű szerzetesnek a nemzeti művelődés előmozdításában tevékeny része volt írásaival is. S munkái is azt a harmóniát hirdetik, melyet életében mindig keresett és megtalált: életének aranymérlegén a szív és az ész serpenyője egy szinten lebegett. *Ruskin* John, a nagy angol esztétikus írta egyik munkájában, és sóhajtván kérdezte éppen a hetvenes években: hol van ma az az élet, melyen a szépség és összhang uralkodik? Hol? Ha képzeletben elmegyünk a szegedi piarista rendház egyik szobájába, az első emeleten tiszta otthonában, könyvei, írásai közt találunk egy magas, szikártermetű, előkelő, finom lelkületű és érző, szerető szívű öreg piaristát: Tóth Jánost. Ha belépünk az ajtón, megérkeztünk a szépség és összhang otthonába. Történelmi, pedagógiai, nevelés-tani, természettani értekezései mind az ő nemes szívének és tudásának remek alkotásai. Az *Értesítő*kben és önállóan megjelent értekezései termékeny vetései korának. Különösen pedagógiai cikkeiből sugall felénk Tóth János lelke. Kölcsey Parainesisével oktat, vonzón, szerető szívvel; mint atya szól növendékeihez, s emléksokorba gyűjti «a nevelői pálya virányairól» gondolatait, intelmeit, szerető szavait, s ezekkel «legjobb és legdrágább kincse gyanánt óhajta volt növendékeit megajándékozni».

Minden évben megjelent értekezései tanítványainak éltető tápláléka lettek és «nevelői tapasztalatai» sok komoly életelindulások. Előkelő szellemisége sok barátot szerzett neki, s tanítványai sokasága a tisztelet és szeretet minden jelével elhalmozta.

Szerzetesi életének 67 évéből 37 évet rendi munkakörben is töltött Tóth János. Már 1850-ben kormánytanácsos, s mint ilyen, higgadt, mérsékelt, tapintatos megítélésével rendtársai teljes bizalmát élvezte. A szabadságharcot követő nehéz idők, a rendet is ért súlyos csapások nem kedvetlenítették el, hanem bízott abban a láthatatlan kézben, mely biztosan és híven vezetett a feltámadáshoz. Szentatyánk szellemében szólalt fel mint kormánysegéd (asszisztens) a rendi nagy- és kisgyűléseken, s kitűnő szervező képességét a rend ügyeinek szolgálatába állította. Tevékenyen vett részt a rendi átalakulások munkájában, s ez a tette rendünk történetének legkiválóbb mozzanatai közé tartozik.

Egészséges realizmusával, mely azonban teljes lélekkel vallotta az ideálokat - a régi hagyományokon felépítve akarta az újat. Korának tudományos értékeit ismervén, mint alapos műveltségű ember a kor színvonalán álló nevelést és tanítást követelt a rendi életben a rendi konstitúció szellemének s a hagyományok hűséges megőrzésével. Rendi nevelésügyünk pedagógus apostola is lett az író- és tanyapostol Tóth János. A szelíd tekintet -, amint képéről felénk sugárzik - és a nyugodt külső alatt a nyugodni, pihenni soha nem tudó, mindent megszépítő, jobbitó szeretet munkált, csillogott szüntelen. Magas, szikár alakja a folytonos elfoglaltság és munka súlya alatt sem hajlott meg, és 80 éves korában is friss szellemi, nagy lelki erővel tevékenykedett széleskörű munkaterén. Nemes szívének gondjai ott virrasztottak állandóan rendjén, s éppen a piarista rend hivatása, munkaköre lelkesítette abban a nagy munkában, melyet Szegeden és Szegedért, a tanyákért s a népért végzett.

A csendben és zajtalanul dolgozó szerzetes már földi életében megkapta azokat a kitüntetések és elismerések, melyek legtöbb ember hiúságát töltik be, bár Tóth János sohasem kereste ezeket. Alkotásaiban, eredményes munkásságában, tisztelőinek szeretetében elnyerte jutalmát. A közszeretet és tisztelet vette körül, míg élt mind a város előkelősége, mind a szegény nép részéről. De, hogy ez a szeretet mily benső s mily általános volt, hogy mennyire szívünkhöz forrott az apostoli lelkű férfiúnak tisztas alakja: csak annak a fáj dalomnak nagysága mutatta igazán, melyet halálának híre keltett. «A részvét, mely az egyszerű szerzetest sírjába kísérte, a munka és polgári erények diadala volt» - olvassuk egykorú írásokból. A koszorúk, melyekkel sírját a tisztelet és hála díszítette, nem hervadnak el, mert szavai vissza fognak zengeni az unokák szívében is; és a könnyek, melyekkel a nép szeretete sírdombját öntözte, termékenyvé fogják tenni a nyomokat, melyeken útja haladt.

A nemes lélek elköltözésének ötvenedik esztendeje 1937-ben volt. A nép könnye félszázaddal előbb termékenyvé tette a nyomokat, melyeken Tóth János útja haladt, s ma az unokák százai hirdetik a szájáról elhangzott ígéket. De eddig a magyar tanügy adósa maradt Tóth János nagyságának. A tanyavilágban nem volt emléke nemes működésének, neve az unokák ajkán feledésbe ment, az ő kedves tanyai népe előtt ismeretlen volt áldásos tevékenysége. A sok új tanyai iskola közül egyen se díszlett az ő áldott neve. Míg aztán ismételt sürgetésre a tanügyi főhatóság 1938-ban- a tanyavilág apostolának neve is felkerült a feketeszéli tanyai iskola falára, és kegyeletes ünnepségek keretében történt meg a ház átadása. Ha későn is, de az elfeledés vigasztalanságától megmenekült Tóth János mindig áldott emléke. A feketeszéli *Tóth János állami népiskola* kegyelettel őrzi a nagynevű pedagógus emlékét.